

Hvordan bruger vi
GT-læsningen i gudstjeneste
og forkyndelse?

Eksempel på tekstgennemgang

fra 2. søndag efter påske.

DBIs Center for Teologi i praksis

Anden søndag efter påske

Ez 34,11–16 | 1 Pet 2,20–25 | Joh 10,11–16

Cand.theol. og ph.d.-stipendiat Christian Canu Højgaard

INDLEDNING

De kendte og elskede ord ”Jeg er den gode hyrde” har en dramatisk baggrund i GT. At Jesus tog ordene i sin mund var ikke uden risiko, sådan som sammenhængen i Johannesevangeliet også viser det (Joh 10,20.31). Med disse ord satte Jesus sig i forbindelse med en gennemgribende genoprettelse af det jødiske folk, med vækkelse og måske med en afsættelse af det eksisterende lederskab. Hans tilhørere, der udmærket kendte profetien fra Ez 34, blev konfronteret med, om Jesus virkelig var den lovede Davidskonge, Messias (Ez 34,24), eller Gud selv (34,15) – eller begge dele.

KOMPOSITION

Ez 34 er placeret ved et vigtigt vendepunkt i Ezekiels Bog. Første halvdel af bogen består af Ezekiels kaldelse som profet (kap. 1–3) efterfulgt af domsprofetier mod Israel. Derefter følger et *interludium* med fremmedfolksorakler (kap. 25–32), inden en budbringer overbringer den dramatiske nyhed til Ezekiel om Jerusalems ødelæggelse (kap. 33). Noget overraskende følger Ezekiel ikke op på det tragiske budskab med forklaringer på ødelæggelsen og Guds dom,

men derimod med en lang række profetier om genoprettelse og hjemkomst. Ez 34 begynder med en dom over Israels dårlige ”hyrder” og udfolder en profeti om Gud, der selv vil være hyrde og sende sin hyrde, Messias. Dette kapitel står som en optakt til sidste del af bogen, der består af håbsprofetier.

Kapitel 34 er som nævnt en tale mod ”Israels hyrder” (v. 2), folkets lederskab. Men undervejs i teksten skifter fokus flere gange, og teksten kan inddeles i mindre delafsnit med hver deres hovedpersoner. Det kan man aflæse ud fra de markante tiltaleformer: רֹעֵי יִשְׂרָאֵל *rôfê yiśrāʾēl* ”Israels hyrder” (v. 2–10 med dom over de dårlige hyrder), הֲנִי־אֲנִי *hinnî-ʾānî* ”se, jeg” (v. 11–16 om Gud, der selv vil være hyrde), וְאֲתֵנָּהּ צֹאֲנִי *wʾattēnāʾi šōʾnî* ”og I, mine får” (v. 17–19 om fårene) og הֲנִי־אֲנִי *hinnî-ʾānî* ”se, jeg” (v. 20–31 om Guds fredspagt).

Ezekiels Bog

I: Domsprofetier (kap. 1-24)

II: Orakler mod nationerne (kap. 25-32)

III: Jerusalem er faldet (kap 33)

IV: Håbsprofetier (kap. 34-48)

Kap 34: Afsættelsen af Israels lederskab og proklamationen af en ny tid med ny hyrde

<p>11 כי קח ארני יהנה 12 וקברתי 13 וקברתי 14 וקברתי 15 וקברתי 16 וקברתי 17 וקברתי 18 וקברתי 19 וקברתי 20 וקברתי 21 וקברתי 22 וקברתי 23 וקברתי 24 וקברתי 25 וקברתי 26 וקברתי 27 וקברתי 28 וקברתי 29 וקברתי 30 וקברתי 31 וקברתי</p>	<p>----- For dette siger Herren HERREN: ----- »Se, ----- jeg, ----- jeg vil selv søge efter mine får ----- og tage mig af dem. ----- Som [en hyrde] tager sig af ----- en hyrde [tager sig af] sin hjord ----- en dag ----- han er midt blandt sine spredte får, ----- således vil jeg tage mig af mine får ----- og udfri dem fra alle de steder ----- de blev spredt til på skyernes og mørkets dag. ----- Jeg vil føre dem ud fra fløene ----- og samle dem fra landene ----- og bringe dem ind i deres land; ----- og jeg vil vogte dem på Israels bjerge, ved vandløbene, og ----- overalt hvor de bor i landet. ----- På et godt græsareal vil jeg vogte dem, ----- og deres græsgang skal være på Israels høje bjerge; ----- der skal de ligge på en god græsgang, ----- og på et fedt græsareal skal de græsse på Israels bjerge. ----- Jeg vil selv vogte mine får ----- og selv lade dem leje sig,« ----- lyder Herren HERRENS udsagn. ----- »Det fortabte vil jeg lede efter; ----- det fordrevne vil jeg føre tilbage, ----- og det som har lidt brud, vil jeg forbinde; ----- det syge vil jeg styrke, ----- men det fede og det stærke vil jeg ødelægge; ----- jeg vil vogte det med retfærdighed.«</p>	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> <p>Hyrdemotiv</p> <ul style="list-style-type: none"> • Omsorg • Pleje • Lederskab • Indsamling </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> <p>Exodusmotiv</p> <ul style="list-style-type: none"> • Befrielse • Hjemkomst • Genetablering </div>
---	--	--

KERNE

Nøgleord

Ez 34,11–16 begynder med det fremhævede ”se, jeg vil selv...” og udfolder hvordan Gud efter at have afsat de dårlige hyrder, Israels lederskab, selv vil være hyrde. Teksten bruger et væld af forskellige udtryk til at beskrive hyrdetjenesten, blandt andet דרש *dāraš* ”søge” (v. 11), בקר *viqqar* ”se efter/tage sig af” (v. 11 og 12), רעה *rāʿāh* ”vogte” (v. 13, 14, 15 og 16), חבש *hivēš* ”forbinde” (v. 16) og flere andre. Til sammen udfolder de motivet med Gud som en hyrde, der samler sine får omkring sig, leder dem til steder hvor de kan græsse, plejer de forkomne og beskytter dem mod farer. Ved siden af dette motiv er der udtryk, der giver associationer til Exodus, både udgangen fra Egypten men ikke mindst de mange profetier om hjemkomsten fra eksil. Disse udtryk inkluderer נצל *hiššil* ”befri/udfri” (i *Hiphil*; v. 12),

וא *hōšēʿ* ”føre ud” (i *Hiphil*; v. 13) og בוא *hʿvîʿ* ”bringe ind” (i *Hiphil*; v. 13). Kombinationen af hyrde- og Exodusmotivet skaber et stærkt billede af Gud, der kalder sit folk hjem fra eksil som et udtryk for hans magt og omsorg. Det er en hyrde, der ikke blot passer får på ”egne græsgange”, men har magt til at indsamle dem fra jordens fjerneste egne.

I denne lyse profeti er der en enkelt sætning, der ser ud til at forstyrre billedet, nemlig ”men det fede og det stærke vil jeg ødelægge” (v. 16). Oversættelsen her er fra Den Frie Bibel, og den adskiller sig fra den autoriserede danske oversættelse (DO92), der oversætter med ”de fede og stærke vil jeg passe på.”

Forskellen skyldes en tekstkritisk variant. I den hebraiske grundtekst (MT) bruges ordet ושמד *lašmūd* ”jeg vil ødelægge/fjerne”, mens

den græske tekst (LXX) har φυλάξω *phylaxō* ”jeg vil vogte”.¹ På hebraisk er der minimal forskel mellem אֲשַׁמֵּד *ašmîd* ”jeg vil ødelægge/fjerne” og אֲשַׁמֵּר *ašmîr* ”jeg vil vogte”, og det kan være årsagen til variationen. Variationen hænger sammen med en lignende forskel i v. 4, hvor der i DO92 står ”de stærke har I underkuet med vold”, mens MT oversættes ordret ”med styrke har I hersket over dem; og med vold.”

Forskellen ligger altså i, om hyrderne har undertrykt de stærke, eller om de har undertrykt de svage med styrke. Den hebraiske tekst giver god mening, som den er, og ydermere indeholder den i v. 4 en central formulering, der er gået tabt i den autoriserede danske oversættelse. Denne formulering, אֲשַׁמֵּר בְּכֹחַ *šfārex* ”med vold”, vil vi vende tilbage til under ”Narratio”.

Man kan så indvende, at det falder uden for sammenhængen, at Gud i v. 16 siges at ville ødelægge de stærke. Indtil da har profetien jo været i udelukkende positive vendinger. Det er dog ikke et plausibelt argument. Umiddelbart efter står der, at ”jeg vil vogte det med retfærdighed” [$\text{אֲשַׁמֵּר בְּצֶדֶק}$ *šmîšpāt*], og det efterfølgende afsnit handler om, at Gud vil

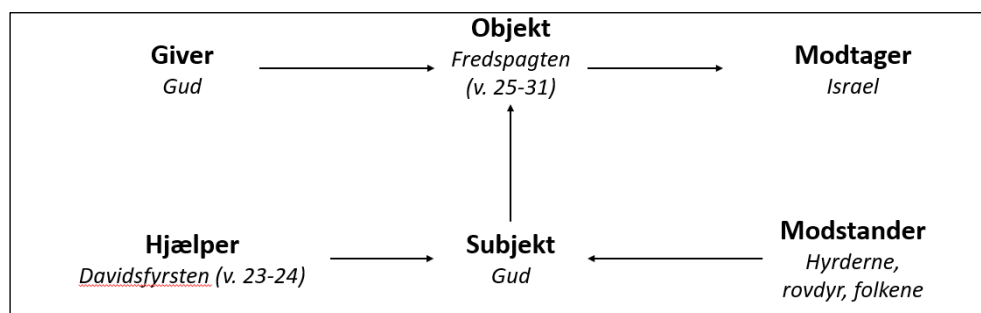
dømme mellem svage og stærke får.²

Sammenhængen taler altså for en forståelse af hyrden som en, der både vogter og plejer, men som også griber ind (med magt) mod fjenderne og undertrykkerne.³

Narratio

Man kan analysere ”plottet” i Ezekiels profeti med den klassiske aktantmodel. Subjektet er Gud, der vil oprette en fredspagt med sit folk Israel (v. 25). Der er både modstand i kraft af de dårlige hyrder, som misbruger fårene (v. 2–8), de stærke og fede får, som skubber de svage væk (v. 21), folkeslagene, der holder israelitterne i trældom (v. 27) og rovdyrene, der plager landet (v. 25).

Hyrdernes undertrykkelse beskrives blandt andet med det lille ord אֲשַׁמֵּר בְּכֹחַ *šfārex* ”med vold” (v. 4). Ordvalget er interessant, fordi det er præcist den samme formulering, der bruges om israelitternes brutale slaveri i Egypten (Ex 1,13). Og i forordningerne om jubelåret bruges

¹ Således også den syriske Peshitta og latinske Vulgata.
² Jf. C. F. Keil and F. Delitzsch, *Commentary on the Old Testament*, vol. 9 (Peabody, MA: Hendrickson, 1996), 291–92.

³ I øvrigt omtales den persiske kong Kyros som Guds ”hyrde” (Es 44,28), og Kyros’ gerning handler både om befrielse og genopbyggelse, men altså også om dom (Es 41).

ordet hele tre gange i et forbud mod at undertrykke ens landsmænd (Lev 25,43.46.53).

Med andre ord kritiseres Israels ledere for at behandle deres egne landsmænd som farao behandlede slaverne i Egypten (!) og i stik modsætning til loven om barmhjertighed overfor ens fattige landsmænd.

Der er også en hjælper forstået som ”min tjener David”, som Gud vil sætte til at være hyrde for Israels folk (v. 23–24). Denne davidiske tjener skal vogte folket og være deres fyrste. Denne profeti står umiddelbart efter anklagen mod de fede får, der ikke tager hensyn til de svage får. Davidsfyrsten præsenteres altså som ham, der skal genindføre ret og retfærdighed i landet.

Målet eller objektet for Guds ”projekt” er fredspagten (v. 25–31). Det er bemærkel-

sesværdigt, hvordan konsekvenserne af fredspagten beskrives, for der bruges en lang række formuleringer, der ser ud til at være hentet direkte fra Lev 26, der foruden at stå i forlængelse af Lev 25 og det trefoldige forbud mod at undertrykke ens landsmænd ”med vold” er ét langt kapitel, der oplister velsignelserne ved at holde sig til Guds lov og straffen for ikke at overholde dem.

I beskrivelsen af fredspagten er parallelterne hentet fra første del af Lev 26 og dermed fra afsnittet med velsignelser. Parallellerne er op-listet i tabellen nederst på siden.

Der er dermed mange lighedstegn mellem Ez 34 og Lev 26. Men der er også en interessant forskel. Hvor Lev 26 begynder med velsignelser og slutter med forbandelserne, står det omvendt i Ezekiels Bog. Moshe Greenberg beskriver ”plottet” i Ezekiels bog således:

Ez 34	Lev 26
Udrydde rovdyrene (v. 25)	26,6
Regn til rette tid (v. 26)	26,4
Landets afgrøde og træernes frugt (v. 27)	26,4
Bo i tryghed i landet (v. 27)	26,5
Bryder trældommens åg (v. 27)	26,13
”Jeg, Herren, vil være deres Gud, og min tjener David skal være fyrste hos dem [בְּתוֹכְכֶם <i>vʹtôxām</i>]” (v. 24)	”Jeg vil vandre midt iblandt jer [בְּתוֹכְכֶם <i>bʹtôxxem</i>]” (26,12)

As the doom prophecies of chs. 1–24 drew on the curses of the covenant documents (particularly Lev 26), so the restoration visions turn the blessings promised for obedience to the covenant laws (especially those of Lev 26) into unconditional prophecies of future bliss.⁴

Hvor Hellighedsloven i Lev 17–26 ender med de voldsomme forbandelser (26:14–46), begynder Ezekiels bog med dommen og slutter i en fredspagt. På denne sofistikerede facon proklamerer Ezekiel, at straffens og eksilets tid vil få en ende, og det oprindelige mål med Moseloven – det paradisiske fællesskab med Gud – vil blive virkeliggjort ved Guds egen indgriben. Hos Ezekiel knyttes Moselovens velsigelser dermed til Guds eskatologiske indgriben, der ikke er afhængig af folkets overholdelse af loven, men tværtimod sker på trods af folkets pagtsbrud. En ny æra er på vej.

Nyhed

Umiddelbart efter det mest dramatiske kapitel i Ezekiels Bog – bekendtgørelsen af Jerusalems fald – kommer Ezekiel med et overraskende og opløftende budskab. Vel er den sidste Davidskonge ført i eksil i Babylon for aldrig mere at vende tilbage (2 Kong 25), og folket er

spredt som forvildede får, men Gud vil sende en ny Davidsfyrste, og han vil selv samle fårene i deres eget land. Jerusalems ødelæggelse er Guds straf over folket og over de uduelige ledere, som har udnyttet ”fårene” og ligefrem undertrykt dem, som farao havde gjort under slaveriet i Egypten. Men det spredte folk er ikke helt uden hyrde, for Gud vil selv være deres hyrde og lede dem med ret og retfærdighed. De gamle løfter til Moses om velsigelser og fred (Lev 26) og til David om et evigt kongedømme (2 Sam 7) står fast. Midt i det mørkeste mørke er der lys.

KONTEKST

Komparativt materiale

Hyrdebilledet er ikke begrænset til det bibelske materiale. Det er et gennemgående motiv i det antikke Nærorient, at konger og guder kunne kaldes hyrder. Den mesopotamiske solgud Shamash kaldes for en hyrde, der vogter sit folk. Og i Hammurabis Lov (2. årtusinde f.Kr.) kalder den babyloniske konge Hammurabis sig selv for hyrde:

The great gods have called me, I am the salvation-bearing shepherd, whose staff is straight, the good shadow that is spread over my city.⁵

At han har en ”lige stav” er udtryk for, at han dømmer retfærdigt – at han med andre ord

⁴ Moshe Greenberg, *Ezekiel 21-37*, Anchor Bible 22A (New York, NY: Doubleday, 1997).

⁵ Bryan C. Babcock, Joel Hamme, and Justin D. Strong, “Hammurabi, Code Of,” in *The Lexham Bible Dictionary*, ed. John D. Barry et al. (Bellingham, WA: Lexham Press, 2016).

ikke bøjer retten til fordel for hverken rige eller fattige (jf. Deut 24,17; Lev 19,15). Som hyrde vogter Hammurabis sit folk gennem den visdom, der kommer til udtryk i Hammurabis lov.

Hyrdemotivet er også kendt fra Egypten. Således er Ramses II (1279–1213 f.Kr.) afbilledet på en statue med en hyrdestav. Daniel Bodi konkluderer, at "The association of kingship with shepherding is a typical ancient Near Eastern manner of viewing monarchy. Royal authority belonged to God or the gods; the king exercised it on their behalf."⁶

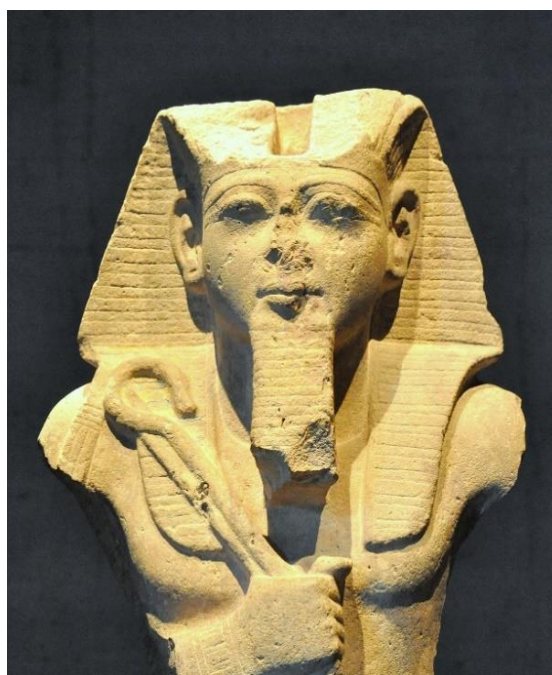
Kanonisk forankring

Hyrdemotivet er et ofte forekommende motiv i GT. Mest kendt er Sl 23, hvor David beskriver Herren som sin hyrde. Kritikken af "hyrderne" i Ez 34 forekommer også i Zak 10–11, hvor budskabet fra Ez 34 stort set gentages: "Mod hyrderne flammer min vrede op, og bukkene vil jeg straffe. Men Hærskarers Herre tager sig af sin hjord, Judas hus, han gør dem til sin prægtige stridshest" (Zak 10,3). Også i post-eksiltiden var det jødiske lederskab under kritik, og det ser ud til, at udnyttelsen af samfundets svageste fortsætter (Zak 11,4–6; jf. også Neh 5). Hyrde- og fårebilledet uddybes i Es 53 med de kendte ord "Vi flakkede alle om som får, vi vendte os hver sin vej; men Herren lod al vor skyld ramme ham" (Es 53,6). Den lidende "Herrens tjener" beskrives ikke som en

⁶ Daniel Bodi, "Ezekiel," in *Isaiah, Jeremiah, Lamentations, Ezekiel, Daniel*, Zondervan Illustrated Bible

Hammurabis Lov. Kilde: Wikimedia Commons

Ramses II med hyrdestav. Kilde: Wikimedia Commons

hyrde, men folket beskrives som forvildede får, der har brug for et sonoffer.

Med Jesu selvkaraktistik som den gode hyrde i Joh 10 samles trådene. Jesus introducerer sig som den gode hyrde i modsætning til daglejerne, der nok skal forstås parallelt med GT's dårlige hyrder og dermed som en kritik af det jødiske lederskab.

Spørgsmålet er, om Jesus "nøjes" med at beskrive sig som den lovede Davidsfyrste (jf. Ez 34,23–24), eller om han ligefrem betegner sig selv som Gud? Når Jesus kalder fårene for "mine får" (Joh 10,14), bruger han de ord, som i Ez 34,11 tillægges Gud. Det er Herren, som kalder fårene for "mine". Samtidig taler Jesus om at sætte sit liv til for fårene (Joh 10,11.15.17), og her trækker han på Esajas' messianske tjenersang.

Med andre ord samles de forskellige gammeltestamentlige tråde i Jesus, der indirekte betegner sig selv som Gud og den davidiske Herrens tjener. Det er ikke overraskende, at man forsøgte at stene ham ved den lejlighed (Joh 10,31).

Kirkelig relevans

Den kendte hyrdesalme, Sl 23, har altid været en af de mest elskede salmer. Men hyrdemotivet, sådan som det udfoldes i Ez 34 og Joh 10, giver også anledning til refleksion over lederskab. I begge tekster stilles Guds gode

lederskab op over for korrupte lederes selvop-tagethed.

Det er ikke kirkens ærinde at tale for indførelsen af et teokrati, for med den nye pagt skelnes der mellem verdsligt og åndeligt lederskab. Men tekstens hovedanliggende *מִשְׁפָּט* *mišpāt* "retfærdighed" (Ez 34,16) er evigt aktuelt. Politiske ledere i enhver styreform må måles på, om landet ledes med retfærdighed. Det gælder også kirkens ledere, der er kaldet til at være hyrder og lede "fårene" med retfærdighed.

Endelig giver epistellæsningen fra 1 Pet 2,20–25 anledning til en konkret applicering af motivet med den lidende hyrde. Peter taler om Kristi lidelse som et eksempel til efterlevelse (1 Pet 2,21): "For det er tak værd, når man med Gud for øje tåler uforskyldte lidelser" (1 Pet 2,19). I den konkrete sammenhæng kommer Peter med formaninger til tjenestefolk, og kort forinden har han talt mere generelt om at underordne sig den verdslige øvrighed (2,13–17). Og Peter opsummerer lektien med den meget tankevækkende og indholdsmættede formulering: "Ær alle, elsk brødrene, frygt Gud, ær kongen!" (2,17).

Få en lignende gennemgang af næste søndags GT-tekst. Se næste side.

Brug GT-læsning i gudstjeneste og forkyndelse

DBI tilbyder gennem **Center for teologi i praksis** hver uge et forløb med 1 times online gennemgang af næste søndags gammeltestamentlige læsning samt en refleksion over dens forkyndelsesmæssige potentiale:

- Hver uge belyser vi GT-teksterne ud fra eksegetiske, kulturhistoriske og homiletiske overvejelser, og vi lægger op til fælles samtale mellem undervisere og deltagere.
- Undervisningen foregår online og varer 1 time.
- Kurset er for præster og forkyndere. Det er tænkt som en inspiration til prædiken-skrivningen.
- Det er ikke nødvendigt at forberede sig før undervisningen, men læs gerne GT-teksten på forhånd – evt. på hebraisk.

UNDERVISERE:

Christian Canu Højgaard, cand.theol. ph.d.-stipendiat
Jens Bruun Kofoed, professor i GT
Nicolai Winther-Nielsen, professor i GT

PRAKTISKE OPLYSNINGER:

Hver tirsdag kl. 9.00–10.00
Efterårssemester: Uge 35–51 2021
Forårssemester: Uge 1–21 2022

PRISER:

Et semester: 3000 kr. To semestre: 5.000 kr.
Kontakt cch@dbi.edu
De to første uger er gratis. Derefter udsendes der et betalingslink eller en faktura.

TILMELDING

www.ctip.dk

ARRANGØR:

Center for teologi i praksis - CTIP
Dansk Bibel-Institut, Leifsgade 33.6., 2300 København S
www.dbi.edu